

งานวิจัยนี้ดำเนินการระหว่างเดือนมกราคม ถึงธันวาคม 2551 มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพ วิถีชีวิตความเป็นอยู่ ขนบธรรมเนียมประเพณี ความเชื่อ ภูมิปัญญาพื้นบ้านในการใช้ประโยชน์จากพืช และกะล่ำ (ชื่อห้าม) ด้านสุขภาพอนามัยที่เกี่ยวข้องกับพืช โดยทำการศึกษาในกลุ่มชาติพันธุ์ 2 กลุ่ม คือ กลุ่มชาติพันธุ์ปຼູ ມຸ່ງบ้านท่าลี่และบ้านเวินบึก อำเภอโขงเจียม และกลุ่มชาติพันธุ์กูลา หมู่บ้านโนนใหญ่ อำเภอเมืองใน จังหวัดอุบลราชธานี การศึกษาใช้วิธีสัมภาษณ์การใช้ประโยชน์จากพืชพรรณ ธรรมชาติ และรวบรวมรายชื่อพืชที่เป็นกะล่ำจากบทรายงานการวิจัย เก็บตัวอย่างพรรณไม้ตรวจสอบ หาชื่อสามัญ ชื่อวิทยาศาสตร์และชื่อวงศ์โดยใช้รูปพรรณและสอบถามผู้เชี่ยวชาญด้านอนุกรมวิธานพืช จากการศึกษาพบว่ากลุ่มชาติพันธุ์ปຼູ ມຸ່ງมีการใช้ประโยชน์จากพืชจำนวน 222 ชนิด 72 วงศ์ วงศ์ที่มีการ ใช้ประโยชน์มากที่สุดคือ วงศ์ Leguminosae-Caesalpinioideae และมีการใช้ประโยชน์จากพืช สมุนไพรมากที่สุดจำนวน 86 ชนิด 48 วงศ์ ส่วนกลุ่มชาติพันธุ์กุลามีการใช้ประโยชน์จากพืชจำนวน 210 ชนิด 76 วงศ์ วงศ์ที่มีการใช้ประโยชน์มากที่สุดคือวงศ์ Dipterocarpaceae และมีการใช้ประโยชน์ จากพืชสมุนไพรมากที่สุดจำนวน 84 ชนิด 47 วงศ์ สำหรับผลการศึกษาพืชที่เป็นกะล่ำด้านสุขภาพ อนามัยของกลุ่มชาติพันธุ์ปຼູ ມຸ່ງและกุลาลพบว่ามีความคล้ายคลึงกัน ส่วนใหญ่เป็นพืชกะล่ำในกลุ่มของ ผู้หญิงที่มีการะเกี่ยวกับการมีบุตรโดยเฉพาะหญิงกำลังอยู่ไฟพบมากที่สุด

พืชที่น่าสนใจของชาวปຼູ ມຸ່ງ ได้แก่ เหลืองพิสมร (*Spathoglottis affinis* de Vriese) ใช้ลำต้นได้ดิน ดำพอกใบหน้าช่วยขจัดสิวฝ้า ทำให้ใบหน้าขาว พลองแก้มอัน (*Rhodamnia dumentorum* (DC.) Merr. & L.M. Perry) ใช้รากต้มน้ำดื่มช่วยลดน้ำหนัก มะขม (*Phyllanthus acidus* (L.) Skeels) ใช้รากมะขม เพศผู้ผสมจีไก่แก้มต้มน้ำดื่มช่วยยดเกล้า น่อง (*Antiaris toxicaria* Lesch.) น้ำยางมีพิษรุนแรง ใช้ล่า สัตว์ และไผ่เอียะ (*Schizostachyum blumei* Nees) ใช้ลำต้นทำหัตถกรรมและเครื่องดนตรีอีสาน พื้นบ้านหลายประเภท

พืชที่น่าสนใจของชาวกุลลา ได้แก่ พริกไทย (*Piper nigrum* L.) ใช้เมล็ดตำผสมไข่ขาวพอก ใบหน้าจะทำให้ใบหน้าขาว ขยันท (*Bauhinia strychnifolia* Craib) ใช้ลำต้นเป็นยาแก้อาหารพิษสำแลง และเข้าหุมยาสมุนไพรแทบทุกตำรับ รวงจืด (*Thunbergia laurifolia* Lindl.) ใช้ใบเคี้ยวหรืออมไว้ที่ ปากขณะดื่มเหล้าจะทำให้ไม่เมาย่าง มะขามป้อม (*Phyllanthus emblica* L.) ใช้กิ่งและใบโยนใส่โลง ศพเพื่อทำลายไสยศาสตร์ของผู้ตาย ทำให้ศพไหม้ไฟ มะกอกเกลื่อน (*Canarium subulatum* Guillaumin) ใช้แก่นทำเครื่องดนตรีประเภทกลองยาวให้เสียงที่มีคุณภาพดีและมีน้ำหนักเบา

The purposes of this study, carried out from January to December 2008, were three fold. Firstly, it aimed to find out ethnics' lifestyles, their traditions, belief and wisdom. Further, it examined the knowledge of the medicinal properties of natural vegetation. In addition, it investigated their awareness of the prohibited natural vegetation (taboo plants). The study involved two ethnic groups : Bru ethnic group at Talong and Wernbuk Villages in Khong Chiam District, and Kula ethnic group at Nonyai Village in Khueang Nai District, Ubon Ratchathani Province. The research methodology included interview with local experts and experienced villagers to find out their knowledge about the medicinal properties of natural vegetation, and the review of the prohibited natural vegetation from previous research. Also, plant specimens were collected and then identified for their common names, scientific name and family name based on morphological characters by the dichotomous key and by taxonomists.

For Bru ethnic group, a total of 222 species in 72 families could be utilized. Of these, about 86 species in 48 families could be used as medicine. Among these, the most famous family was Leguminosae-Caesalpinioideae family. For Kula ethnic group, a total of 210 species in 76 families could be utilized. Of these, about 84 species in 47 families could be used as medicine. Among these, the most famous family was Dipterocarpaceae family. The results also revealed that the beliefs about the precautions and the use of the prohibited natural vegetation as medicine of both ethnic groups were similar, especially those for women in pre- and post-natal periods.

For Bru ethnic group, the interesting species were *Spathoglottis affinis* de Vriese, *Rhodamnia dumentorum* (DC.) Merr. & L.M. Perry, *Phyllanthus acidus* (L.), *Antiaris toxicaria* Lesch. and *Schizostachyum blumei* Nees. The underground stem of *Spathoglottis affinis* de Vriese was used to replenish the face and melasma treatment. The root of *Rhodamnia dumentorum* (DC.) Merr. & L.M. Perry was for decreasing weight. The root of *Phyllanthus acidus* (L.) Skeels, mixed with dry chicken feces, was for those who want to quit alcohol. The latex juice of *Antiaris toxicaria* Lesch. was used as a

poison in hunting. The stem of *Schizostachyum blumei* Nees. was used to make local handicrafts and musical instruments.

For Kula ethnic group, the investigated species were *Piper gratum* L., *Bauhinia strychnifolia* Craib, *Thunbergia laurifolia* Lindl, *Phyllanthus emblica* L. and *Canarium subulatum* Guillanin. The ground seeds of *Piper gratum* L. mixed with egg albumin were applied for face-whitening. The climber stem of *Bauhinia strychnifolia* Craib was treated as a medicine and an ingredient of all Thai traditional medicine. The leaves of *Thunbergia laurifolia* Lindl, if kept in the mouth, help reduce alcoholic intoxication. Interestingly, *Phyllanthus emblica* L. was placed into a coffin of the dead who believed in occultism so that the body would burn . The wood of *Canarium subulatum* Guillaumin is used as a tom-tom.